

Quatre dècades projectant la geografia: afirmació, il·lusió i constància d'una aventura editorial

Mireia Baylina*

Universitat Autònoma de Barcelona. Departament de Geografia
mireia.baylina@uab.cat

Joan Nogué**

Universitat de Girona. Departament de Geografia
joan.nogue@udg.edu

Rebut: febrer de 2022
Acceptat: maig de 2022
Publicat: setembre de 2022

Resum

A propòsit del quarantè aniversari de DOCUMENTS D'ANÀLISI GEOGRÀFICA (DAG) (1982-2022), i considerant la unificació de les tres sèries anteriors —*Documents d'Anàlisi Urbana*, *Documents d'Anàlisi Territorial* i *Documents d'Anàlisi Metodològica en Geografia* (del 1974 al 1981)—, es pretén reflexionar sobre les aportacions científiques de la revista al debat acadèmic en geografia. Nascuda amb el compromís de tirar endavant una revista de qualitat, innovadora, oberta i crítica que introduís els avenços teòrics, conceptuals i metodològics de la disciplina, DAG ha contribuït a la transformació de la geografia i ha mantingut en bona mesura el tarannà crític que va caracteritzar les publicacions dels primers anys. Tot i això, es detecten mancances en alguns debats que han marcat la nostra societat i abordar en profunditat alguns camps disciplinaris i nous temes d'estudi.

Paraules clau: DOCUMENTS D'ANÀLISI GEOGRÀFICA; quarantè aniversari; balanç; reptes futurs

* Mireia Baylina s'incorpora a DOCUMENTS D'ANÀLISI GEOGRÀFICA el 1991 per formar part del consell de redacció fins al 2003, quan n'esdevé coeditora fins al 2013, juntament amb Anna Ribas (UdG) i David Saurí (UAB), i des del 2011 amb Juan Antonio Módenes (UAB) en substitució de Saurí. A partir del 2014 és membre del consell assessor, de manera que suma 31 anys de dedicació a DAG.

** Joan Nogué forma part de DOCUMENTS D'ANÀLISI GEOGRÀFICA des del 1983, i el 1984 n'és el cap de redacció. El 1994, amb l'acord de coedició entre els dos departaments de Geografia de la UAB i la UdG, la revista manté la direcció de Maria Dolors Garcia Ramon i s'incorporen dos coeditors. Nogué ho és per la UdG i Maria Villanueva per la UAB. Quan el 1997 Garcia Ramon deixa la direcció de la revista, desapareix aquesta figura i Nogué i Villanueva comparteixen la coedició amb Abel Albet (UAB). Nogué és coeditor fins al 1999. Des d'aleshores forma part del consell assessor, de manera que suma 39 anys de dedicació a la revista.

Resumen. *Cuatro décadas proyectando la geografía: afirmación, ilusión y constancia de una aventura editorial*

A propósito del cuarenta aniversario de DOCUMENTS D'ANÀLISI GEOGRÀFICA (DAG) (1982-2022), y considerando la unificación de las tres series anteriores —*Documents d'Anàlisi Urbana*, *Documents d'Anàlisi Territorial* y *Documents d'Anàlisi Metodològica en Geografia* (del 1974 al 1981)—, se pretende reflexionar sobre las aportaciones científicas de la revista al debate académico en geografía. Nacida con el compromiso de llevar adelante una revista de calidad, innovadora, abierta y crítica que introdujera los avances teóricos, conceptuales y metodológicos de la disciplina, DAG ha contribuido a la transformación de la geografía y ha mantenido en buena medida su talante crítico que caracterizó las publicaciones de los primeros años. Sin embargo, se detectan carencias en algunos debates que han marcado nuestra sociedad y abordar en profundidad algunos campos disciplinarios y nuevos temas de estudio.

Palabras clave: DOCUMENTS D'ANÀLISI GEOGRÀFICA; cuarenta aniversario; balance; retos futuros

Résumé. *Quatre décennies de projection de la géographie: affirmation, illusion et constance d'une aventure éditoriale*

À l'occasion du quarantième anniversaire de DOCUMENTS D'ANÀLISI GEOGRÀFICA (DAG) (1982-2022), et compte tenu de l'unification des trois séries précédentes : *Documents d'Anàlisi Urbana*, *Documents d'Anàlisi Territorial* et *Documents d'Anàlisi Metodològica en Geografia* (années 1974 à 1981), nous souhaitons réfléchir sur les apports scientifiques de la revue au débat académique sur la géographie. Née avec l'engagement de réaliser une revue de qualité, innovante, ouverte et critique qui présenterait les avancées théoriques, conceptuelles et méthodologiques de la discipline, DAG a contribué à la transformation de la géographie et a largement maintenu son attitude critique qui a caractérisé les publications des premières années. Cependant, on peut détecter des lacunes dans certains débats qui ont marqué notre société et abordent en profondeur certains champs disciplinaires et de nouveaux sujets d'étude.

Mots-clés : DOCUMENTS D'ANÀLISI GEOGRÀFICA ; quarantième anniversaire ; bilan ; défis futurs

Abstract. *Four decades projecting geography: affirmation, illusion and constancy of an editorial adventure*

On the occasion of the 40th anniversary of DOCUMENTS D'ANÀLISI GEOGRÀFICA (DAG) (1982-2022), and considering the unification of the three previous series: *Documents d'Anàlisi Urbana*, *Documents d'Anàlisi Territorial* and *Documents d'Anàlisi Metodològica en Geografia* (years 1974 to 1981), we want to reflect on the scientific contributions of the journal to the academic debate on geography. Originating from the commitment to produce a quality, innovative, open and critical journal that would introduce the theoretical, conceptual and methodological advances of the discipline, DAG has contributed to the transformation of geography and has largely maintained the critical attitude that has characterized the publications of the first years. However, shortcomings have been detected in some debates that have marked our society as well the need to address in depth some disciplinary fields and new topics of study.

Keywords: DOCUMENTS D'ANÀLISI GEOGRÀFICA; 40th anniversary; balance; future challenges

Aquest número celebra el quarantè aniversari de DOCUMENTS D'ANÀLISI GEOGRÀFICA (DAG) (1982-2022), revista fundada per Enric Lluch, publicada al Departament de Geografia de la Universitat Autònoma de Barcelona (UAB) i coeditada amb el Departament de Geografia de la Universitat de Girona (UdG) des del 1994. DAG unifica les tres sèries anteriors: *Documents d'Anàlisi Urbana*, *Documents d'Anàlisi Territorial* i *Documents d'Anàlisi Metodològica en Geografia* (del 1974 al 1981)¹ i inicia una nova etapa sota la direcció de Maria Dolors Garcia Ramon. Quatre dècades d'aportacions científiques al debat acadèmic sobre la geografia que es deuen al treball constant i a la motivació de les persones que hi han estat al capdavant, com a directores, editores, formant part del consell de redacció i del consell assessor, en les seves diferents etapes; i també dels autors/es, revisors/es, el servei de publicacions i les persones membres dels departaments que hi han col·laborat de les dues universitats implicades. Els/les responsables directes han anat canviant, però no el compromís de tirar endavant una revista de qualitat, innovadora, oberta i crítica que introduís els avenços teòrics, conceptuals i metodològics de la disciplina, i reflectís les aplicacions teòriques en casos reals, per contribuir a resoldre els problemes que la societat ha anat encarant en el territori en cada moment històric.

DAG neix com una contribució del Departament de Geografia de la UAB a la geografia catalana i espanyola, «a fi de projectar a Catalunya, Espanya i a la resta del món la manera d'entendre la geografia a la UAB; és a dir, com una ciència social i des d'una perspectiva crítica» (Tulla et al., 2020b: 8). Enric Lluch va fundar el Departament de Geografia el 1969 amb un projecte renovador de la disciplina, molt influenciat per l'escola anglosaxona però integrant el llegat de l'escola regional francesa, característic de la geografia catalana fins aleshores. La geografia era compresa com una ciència social i un saber interdisciplinari, i la mirada des de la qual es gestava anava sempre cap a l'exterior (Tulla et al., 2020b). Per tractar la realitat a totes les escales i en diversos nivells de complexitat, es necessitaven coneixements teòrics i instrumentals d'altres disciplines com l'economia, la sociologia, l'estadística, la història, l'enginyeria, etcètera. Aquesta base interdisciplinària dels ensenyaments anava acompanyada de la incorporació de coneixements i experiències d'altres països com Anglaterra, els Estats Units, França o Itàlia (Tulla et al., 2020a). Aquest objectiu es va traslladar a la revista, amb la «voluntat de posar un instrument al servei de la difusió de la recerca a casa nostra, i també com a porta d'entrada de noves pers-

1. Podríem qualificar l'etapa en la qual les tres sèries van coexistir com a una mena d'etapa pre-DAG, un preàmbul als 40 anys que vindrien posteriorment i, ahora, un autèntic laboratori d'assaig i experimentació amb relació al que implica editar una revista acadèmica des d'una universitat pública. Amb una mitjana de dos a tres números per sèrie, totes tres van representar un autèntic revulsiu per a la geografia catalana i espanyola del moment, i molt especialment les sèries sobre temàtiques urbanes i metodològiques. En concret, el primer número d'aquesta darrera sèrie, dedicat a la geografia radical anglosaxona, va esdevenir ben aviat un clàssic i encara avui és citat i referenciat a bastament. Va ser dissenyat i coordinat per Maria Dolors Garcia Ramon i és una mostra més de la fructífera i impagable aportació de l'autora a la geografia catalana i espanyola.

pectives de la geografia internacional» (Durà et al., 2007: 31). No és en va que tant les sèries anteriors a DAG com els primers anys de la revista projectessin amb força aquesta visió a través d'articles d'autors/es de referència internacional (Parsons, 1985; Garofoli, 1986; Walker i Storper, 1986; Tuan, 1988; Sack, 1988); d'autoria local que ressenyaven les aportacions internacionals més innovadores (García, 1984, a propòsit de la publicació de David Harvey *The limits to capital*; Riera, 1984, sobre *Die Zentralen Orte in Süddeutschland*, de Walter Christaller; Garcia Ramon, 1985, sobre *Geography and Gender* del Women and Geography Study Group of the IBG), o que s'aproximaven al pensament de destacats geògrafs/es (Belil i Clos, 1983, sobre Carl Sauer; Melero, 1985, sobre Lucien Febvre; Solé i Sabarís, 1985, pel que fa a Pierre Birot), entre altres. Aconseguir autors/es internacionals de referència s'inclouïa en l'estratègia de la revista. Com expressa Garcia Ramon (DAG, 2007: 17), «aleshores nosaltres buscàvem articles; buscàvem gent important amb idees una mica innovadores»; i les possibilitats augmentaven per les coneixences personals dels mateixos impulsors de DAG i del professorat del departament.

Com en algunes altres revistes, el posicionament inicial marca un full de ruta clar i contundent. *Antipode*, per exemple, que el 2019 va celebrar el cinquantè aniversari, el 1969 tenia com a objectiu «transformar l'abast d'una disciplina convencional criticada com a irrellevant davant dels grans reptes del seu temps» (Peet, 2000, citat per Theodore et al., 2019: 1); «promoure el canvi social» i «disseminar idees no convencionals». El temps passa i el context polític, social i econòmic va variant, però la força del punt de partença inicial deixa una empremta profunda en el caràcter de la publicació. Sense ànim de comparar dues revistes d'origen, abast i posició molt diferents, *Antipode* continua veient-se com «el lloc de la teorització i anàlisi espacial des d'una perspectiva radical» i espera «continuar la tradició d'esforç per conèixer i comprendre les dificultats que ens afecten sense subestimar les possibilitats que tenim com a societat de resistir les opressions i trobar alternatives» (Theodore et al., 2019: 11). En aquesta línia, DAG ha continuat reclamant el «desig d'innovació i interès per fer de pont entre les diferents *cultures geogràfiques*, diversitat d'autories i temàtiques, preocupació teòrica i metodològica, vocació per la geografia humana (...) i voluntat d'adaptació al context de la globalització sense perdre personalitat» (Durà et al., 2007: 49). Ni el context institucional avui demana projectar la geografia que es fa al(s) departament(s), ni probablement aquesta sigui més singular que la dels altres departaments d'altres universitats catalanes i espanyoles. Amb tot, com veurem més endavant, a DAG s'observa una forta presència de les investigacions produïdes en ambdós centres, fruit de nombrosos grups de recerca de qualitat, consolidats en les darreres dècades.

Els quaranta anys no són la primera efemèride que celebra la revista. El 2007 DAG va complir vint-i-cinc anys i cinquanta números, celebrats amb l'edició d'un volum especial que incorpora articles que posen al dia els coneixements més recents sobre geografia política (Claude Raffestin), geografia rural (Keith Halfacree), geografia cultural (Robyn Longhurst) i els sistemes d'informació geogràfica i teledetecció (Emilio Chuvieco), amb la idea de continuïtat i de nou

amb «la voluntat d'introduir corrents nous i generar debats innovadors dins la geografia catalana i espanyola» (Baylina et al., 2007: 11). El mateix número reflexiona sobre el paper de DAG en la geografia catalana i espanyola des del 1982 en l'anàlisi bibliomètrica que elaboren Antoni Durà, Xavier Oliveras i Maria Villanueva (2007) per tal de repassar la feina feta i ajudar a pensar el futur. L'article acaba destacant que la regularitat de la revista l'ha consolidada en el panorama de revistes de geografia catalanes i espanyoles, i que aquesta regularitat ha fet possible disposar d'una àmplia col·lecció de revistes de geografia de tot el món a l'Heremoteca d'Humanitats de la UAB, les quals es reben en concepte d'intercanvi amb DAG i constitueixen un important patrimoni científic². L'autoria també senyala que «DAG s'ha mantingut força fidel a la voluntat innovadora inicial, i a unes temàtiques determinades» (p. 48), i reconeix que no és fàcil mantenir la revista amb una personalitat pròpia tenint en compte que el context ha canviat. Pel que fa als autors/es, s'assenyala un notable equilibri quant a la seva procedència —catalana, espanyola i internacional—, i amb un 43% d'autoria femenina. Dels autors/es internacionals, s'observa que l'origen més representat és l'anglosaxó, seguit del llatinoamericà, i es lamenten els buits en la Mediterrània, l'Àsia i l'Àfrica. Pel que fa als temes, es destaca clarament la preocupació per les qüestions teòriques i de geografia humana, amb un pes important de la geografia i gènere³, i un creixent interès per altres continguts com el turisme, l'ordenació del territori, la cartografia i els SIG. Les absències les troben en geografia física, històrica i els estudis regionals. Durant els primers vint-i-cinc anys, es va aconseguir un equilibri lingüístic entre les dues llengües de publicació —català i castellà—, seguint la idea inicial de la política lingüística de la revista. Com expressa Garcia Ramon (DAG, 2007: 19), «que la revista s'havia de publicar en català no ens ho vam ni plantejar, ja ho donàvem per fet. DAG era una eina per fer conèixer la geografia tal com es concebia aquí al Departament de Geografia, i el departament era d'una universitat catalana. I mai vaig considerar que fos cap problema que es publicuessin textos en castellà (...). A mi em va agradar molt que la revista pogués ser bilingüe».

No és estrany que en aquest número cinquanta hi hagi un article sobre l'anàlisi de les revistes de geografia indexades al *Journal of Citation Reports* del *Social Science Citation Index* (període 1997-2005), que publica l'empresa Thompson, companyia que origina els índexs d'avaluació de les publicacions de pràcticament totes les disciplines (Barriocanal et al., 2007) i en determina, a través de criteris per mesurar l'impacte de cada publicació, el grau de reconeixement científic. Entrem de ple en la globalització de la producció científica en un context de forta competència neoliberal. La majoria de les revistes que figuren a la llista són «internacionals» (anglosaxones), escrites en llengua anglesa, i

2. El 1996 DAG s'intercanvia amb 341 revistes de tot el món (152 d'Europa, 62 d'Espanya, 59 de Catalunya, 36 d'Amèrica del Sud, 19 d'Amèrica del Nord, 5 d'Àfrica, 4 d'Àsia i 4 d'Oceania) (Baylina et al., 1997).
3. Fet que, segons els autors/a, explicaria la presència notable d'autores femenines en el còmput global d'articles.

finançades per empreses privades. Fins i tot les més radicals, com l'esmentada *Antipode*, han esdevingut un *commercial affair*, ja des del 1986, conjugant les tensions evidents entre el mercat i la radicalitat. Tard o d'hora, algú haurà de valorar quins han estat els efectes indesitjats i els danys col·laterals d'aquest sistema de mesurament de la qualitat de la producció científica. Aquest no és ni el lloc ni el moment apropiats per entrar-hi, però sí per deixar constància que també DAG s'ha vist abocada a seguir aquest joc, malgrat no tenir ni veu ni vot en l'establiment de les seves regles.

Certament, el tombant de segle i la primera dècada del 2000 porten canvis en la gestió i projecció de la producció científica internacional, cosa que afecta totes les revistes acadèmiques. A Espanya, la Fundació Espanyola per a la Ciència i la Tecnologia (FECYT), que depèn del Ministeri de Ciència i Innovació, inicia el 2006 un procés d'avaluació de la qualitat editorial i científica de les revistes a fi de donar suport a la seva professionalització i internacionalització. Aquest objectiu s'instrumentalitza a través de convocatòries periòdiques d'avaluació de les revistes, que han de complir uns requisits de qualitat (entre els quals, la presència en bases de dades internacionals), i si és així, se'ls atorga un segell de qualitat vigent per un any. Òbviament, DAG entra a formar part d'aquest nou sistema d'avaluació externa, i continua en el procés ja iniciat de fer alguns canvis en la revista per millorar-ne la qualitat.

El primer canvi, i probablement el més rellevant, va ser la introducció del sistema d'avaluadors/es per parells, que ja es va implementar el 1987, fet que marca un punt d'inflexió important i una certa contradicció que la directora d'aleshores ja destacava: la revista guanyava en reconeixement i projecció a canvi de perdre una certa autonomia i capacitat de decisió amb relació a allò que calia publicar (DAG, 2007). Un altre pas rellevant es va fer el 1994 amb la incorporació en les instruccions per als autors/es de normes explícites per a un ús no sexista del llenguatge. Aquell mateix any se substituïa la imatge externa (de diferents colors) de DAG per la indicada per la UAB que homogeneïtza l'aparença de totes les revistes editades pel Servei de Publicacions. El 1995 DAG incorpora un consell assessor format per professionals de prestigi nacionals i internacionals; el 2004 desapareix la secció de «Notes», que introduïa ressenyes d'esdeveniments acadèmics d'interès (congressos, seminaris, estades d'investigadors/es estrangers a la UAB o a Barcelona, etcètera), i el 2006 s'introdueix l'anglès com a tercera llengua de publicació de la revista. També en la primera dècada dels 2000 DAG incorpora el suport digital, i a finals de la mateixa dècada s'estableix la publicació de tres números l'any. El 2010 arriba amb una nova forma de numeració anual (un volum i tres números).

El camí cap a la professionalització i la internacionalització ha portat canvis notables, com la davallada dels intercanvis amb les revistes acadèmiques internacionals que esdevenen comercials⁴, el control extern sobre l'autoria local de les contribucions o la posada en marxa del seguiment de les mètriques sobre

4. Actualment DAG s'intercanvia amb 172 revistes (51 en format paper i 121 en format digital).

les citacions dels articles i la posició de la revista, dades que incideixen en la política editorial, per exemple i sense anar més lluny, en la gestió de la política lingüística. Per contra, la font de finançament —motiu de preocupació important en les primeres etapes de la revista— deixa de ser un maldecap de primer ordre en aconseguir-se una certa estabilitat pressupostària gràcies a dues vies fonamentals: per una banda, l'ajut institucional i regular procedent de les dues universitats coeditoras, en funció del compliment d'objectius —que segueix les normes de la *FECYT*—, i, per l'altra, l'entrada externa de recursos per part de grups de recerca que financen els números monogràfics. El suport públic de les institucions acadèmiques és molt important més enllà de la visibilitat i l'impacte que clarament es vol aconseguir. El fet que DAG sigui totalment d'accés lliure per a tots els usuaris del món i que els autors/es no hagin de pagar per publicar-hi és fonamental per no discriminar ni socialment ni territorialment els seus lectors/es i autors/es. No ha estat aquesta la tònica general de les principals revistes acadèmiques, com és sabut.

Els números monogràfics, i en menor mesura les ressenyes i les conferències anuals de DAG, esdeveniments aquests darrers que s'incorporen l'any 2011, han estat clau en la política editorial de la revista els últims anys. DOCUMENTS D'ANÀLISI GEOGRÀFICA ha publicat 31 números monogràfics (un 34,8% dels 89 números publicats del 1982 al 2021), amb una regularitat important i un equilibri entre els primers vint anys (15 números) i els darrers (16). Set números especials fan referència a un territori concret i aborden qüestions diverses (Barcelona, Europa, comarques de Girona, el Pirineu català, la Xina) (22,5%); temàticament, sis corresponen a geografia i gènere (19,3%), tres a qüestions teòriques (9,6%), tres a l'ensenyament de la geografia, tres a temes d'aigua, geografia rural, geografia econòmica i geografia de les migracions, i un a geografia urbana (3,1%), geografia professional, sistemes d'informació geogràfica, i un homenatge als *Annales de Géographie*. En les qüestions que es tracten en aquests números, s'observa clarament el manteniment del caràcter social i crític de la revista. Els monogràfics dedicats a «Geografia i postmodernisme» (1994), «Noves geografies culturals» (1999) i «Geografies dissidents» (2002) invoquen clarament a la voluntat d'introduir nous paradigmes teòrics que ajudin a pensar, a resistir o a desafiar un món que ha esdevingut globalitzat i interconnectat. L'establiment de temes i perspectives emergents es reflecteix en la geografia feminista i de les sexualitats. El monogràfic sobre «Geografia i gènere» (1989) introdueix la teoria feminista en l'anàlisi geogràfica, fet que implica una reconceptualització de la disciplina des d'aquesta perspectiva, i el de les «Geografies de les sexualitats» (2017) hi afegeix la teoria *queer* posant les bases per a una comprensió de les sexualitats construïdes a través dels llocs i en els llocs i fent visible que els espais són construïts i organitzats segons unes formes concretes de comprendre el sexe, el gènere i la sexualitat. Les «Geografies de la infància, la joventut i les famílies» (2011) aporten una línia de recerca emergent en geografia que considera els/les joves com a actors socials i és radicalment crítica si pensem en les infàncies i joventuts que es malmeten per violències estructurals a tot el món.

Els editors/es dels monogràfics són, en bona part, membres dels quinze grups de recerca consolidats (SGR, Generalitat de Catalunya) que hi ha als dos departaments editors. Per tant, DAG reflecteix, com a mínim, els interessos i la recerca de qualitat d'un bon nombre de professionals, que conviden especialistes internacionals a contribuir a la publicació. Les aportacions sobre «L'Arc Mediterrani i la cooperació transfronterera» (2010 i 2018) alimenten la línia d'interès sobre geografia política i administrativa en una regió sensible i maltractada políticament; «Barcelona, ciutat turística» (2015) aborda el procés de turistificació de Barcelona en un moment clau de debat sobre el model (turístic) de la ciutat; «Ciutat i riu: l'aigua en l'organització de l'espai urbà» (1997) i «Ecologia política i gestió de l'aigua» (2014) avancen en les relacions entre aigua i urbanització des de la perspectiva de la utilització depredadora de la natura (aigua) per ser incorporada en els circuits econòmics i en el procés d'expansió de les ciutats. La preocupació per la integració social de grups etnoculturals diferents que comparteixen territoris es reflecteix en el número dedicat a «Comportaments demogràfics i integració social de la població estrangera» (2011). Aquest interès augmenta amb l'acceleració migratòria i la crisi econòmica que marquen el desenvolupament poblacional de les grans metròpolis espanyoles de l'inici del segle XXI («Tendències migratòries de les grans ciutats espanyoles», 2020). El 2013 es publica un número sobre «Innovació i dinàmiques territorials», que conjuga el debat teòric sobre innovació i territori des de la interdisciplinarietat (geografia, economia, antropologia, urbanisme), i el darrer número de DAG del 2021 («Reposicionamiento y reconfiguración de las actividades económicas en las ciudades españolas tras la recesión, 2010-2020») és un compendi exhaustiu des de la geografia econòmica i les ciències socials sobre la relació entre les estructures econòmiques i el territori, després de la crisi financera i ara del xoc per la pandèmia de la covid-19.

Els equips editorials han tingut un interès especial per a l'ensenyament de la geografia i així s'ha reflectit periòdicament en la revista. Hi ha tres números monogràfics prou separats en el temps que posen al dia sobre què s'ha d'ensenyar i com, sobretot en l'educació secundària, i quin és el lloc de l'educació en la geografia acadèmica: «Geografia i ensenyament» (1992), «La geografia en la pràctica educativa» (2010) i «L'ensenyament de la geografia al segle XXI» (2017). Aquest darrer reclama una educació integral holística que incorpori les emocions per encarar el món actual, i posa en debat qüestions centrals com el paper actual de la didàctica de la geografia en la disciplina, el pes tecnogeoespacial en els ensenyaments i les teories que reclamen un *powerful knowledge*, és a dir, un sòlid coneixement disciplinari dirigint el focus directament en la formació dels mestres de geografia. Probablement, hi ha hagut més interès en l'ensenyament que no pas a documentar, explorar i oferir propostes sobre les sortides professionals dels futurs geògrafs/es, malgrat la persistència del debat profund sobre la identitat de la geografia i la seva projecció pública. «Geografia professional i formació dels geògrafs: una perspectiva internacional» (2001) és un número dedicat a difondre com es pot adaptar la geografia als contextos formatius i professionals de l'inici del segle XXI. Potser en els darrers vint anys,

en un context de noves professions que normalitza la precarietat, particularment de la gent jove, i que no sap com treure de la pobresa les persones que tenen una ocupació, caldria examinar les recerques en aquesta línia per explorar creativament i donar a conèixer on els/les professionals que formem poden ser socialment útils.

La perspectiva internacional dels números monogràfics per introduir innovacions a la revista es manifesta també sobretot en la ressenyes de llibres i en les conferències anuals. Estar al cas de les novetats editorials i buscar qui en faci un comentari crític ha estat una política constant i insistent de la revista. Des de fa uns anys, també ho ha estat convidar un investigador/a perquè faci una conferència sobre un tema d'actualitat i ho publiqui a DAG. Això ha permès conèixer de prop professionals d'interès, acollir-los a la UAB i a la UdG, i tenir bones publicacions. Amb tot, malgrat que DAG compta amb geògrafs estrangers/es de diverses tradicions, no sembla que haguem redreçat gaire la mirada al món anglosaxó que constataven Durà, Oliveras i Villanueva el 2007. Tot i que s'ha posat en qüestió d'una manera crítica la influència de la incontestable hegemonia angloamericana, ja sigui a través de les empreses que avaluen la recerca, de la propietat de les editorials «de prestigi» o de la discussió sobre qui crea coneixement científic (Kitchin, 2003; Garcia Ramon, 2012), no sembla que aquesta mirada crítica s'hagi reflectit en una actitud militant a la recerca d'altres referents acadèmics o culturals, si més no els més propers tant geogràficament com cultural. El món mediterrani seria probablement un dels exemples més notoris d'aquest oblit.

DAG ha estat una revista innovadora en el context català i espanyol, clarament en els seus orígens, però potser no sempre com hauria estat desitjable. Amb tot, el repàs a les publicacions mostra que s'ha contribuït a la innovació en diverses ocasions. Hi ha bons articles de temes complexos i actuals, escrits per autors/es sèniors i per joves investigadors/es, i s'han introduït perspectives que han portat noves idees i camps d'estudi a la geografia. Potser han mancat articles en diàleg, coconstitutius i relacionals, per compensar els projectes intel·lectuals individuals. S'hauria pogut crear debat sobre diversos temes, sigui l'ecologia política urbana, l'envelliment, la ciutat líquida, la crisi de l'habitatge o les noves ruralitats, per esmentar-ne alguns.

Per altra banda, se'ns ha escapat abordar en profunditat alguns camps disciplinaris i nous temes d'estudi, com les geohumanitats, les noves geografies crítiques, la dimensió i l'impacte regional del canvi climàtic, les noves aportacions teòriques i metodològiques a l'entorn del concepte de paisatge, la pobresa i la justícia social, el racisme i la perspectiva decolonial, la geografia no humana, i la geopolítica internacional i local. Costa d'entendre que no s'hagi abordat monogràficament i des d'una perspectiva oberta i crítica el conflicte Catalunya-Espanya, quan aquest ha estat un cas d'estudi geopolític paradigmàtic i un tema recurrent en revistes internacionals de prestigi. Però costa d'entendre, sobretot, per una qüestió de caràcter més aviat anímic i experiencial, atès que aquest conflicte ha mantingut el país en alerta durant, com a mínim, deu anys, amb un evident impacte en la vida quotidiana dels qui vivim a Catalunya.

Sigui com sigui, cal reconèixer el mèrit de fer-se un lloc quan s'està fora del *mainstream* geopolític i lingüístic. DOCUMENTS D'ANÀLISI GEOGRÀFICA es fa des de Catalunya, un racó de la Mediterrània occidental, dins d'Espanya però no a la seva capital. Publica en una llengua minoritària (encara que no únicament), una llengua que es vol defensar perquè els impulsors de la revista han estat sempre convençuts que no només és una llengua d'ús col·loquial, sinó també de transmissió del coneixement científic. La realitat, però, s'ha imposat, perquè és un fet que l'audiència del català és incomparablement menor a la de les altres dues llengües que utilitza la revista: l'espanyol i l'anglès.

Ressaltem també com a mèrit propi el fet que, molt abans que la FECYT n'establís la norma, DAG es preocupés del gènere de la seva autoria, de l'ús no sexista del llenguatge i de publicar articles innovadors en geografia feminista, de manera que s'ha contribuït des dels anys vuitanta a l'objectiu polític, identificat per les geògrafes feministes d'aquella dècada, de normalitzar el feminisme dins la geografia.

Tot i els constrenyiments imposats pels mètodes d'avaluació de la qualitat de les revistes i malgrat la progressiva privatització de la difusió científica, DAG manté (encara) el seu caràcter de revista pública, no adscrita a cap conglomerat empresarial del sector de l'edició, oberta a tothom, independent i coeditada per dues universitats públiques. La relació estreta de col·laboració interdepartamental és un èxit de coedició i un exemple de bona pràctica. DAG té un paper important en la geografia catalana i espanyola dels darrers cinquanta anys (els anys de DAG i els anteriors dels pre-DAG). Ha contribuït decisivament a la transformació de la disciplina i ha mantingut en bona mesura el tarannà crític que va caracteritzar les publicacions dels primers anys. Sens dubte, tot i els esforços per mantenir la màxima objectivitat possible a l'hora d'escriure aquestes ratlles, la nostra mirada pot ser lleugerament esbiaixada, atès que hem participat activament en aquesta aventura editorial. Seran els lectors i les lectores que ens llegeixin i que també coneguin l'evolució de la revista els qui podran calibrar millor el grau d'aquest possible biaix.

Referències bibliogràfiques

- BARRIOCANAL, Carles; CROUS, Anna; VARGA, Diego i VILA, Josep (2007). «Anàlisi de les revistes de geografia indexades al "Journal of Citation Reports" del "Social Science Citation Index"». Període 1997-2005». *Documents d'Anàlisi Geogràfica*, 50, 51-72.
- BAYLINA, Mireia; DURÀ, Antoni i BRANCÓS, Inés (1997). «Publicacions periòdiques que s'intercanvien amb "Documents d'Anàlisi Geogràfica", classificades geogràficament». *Documents d'Anàlisi Geogràfica*, 30, 227-236.
- BAYLINA, Mireia; RIBAS, Anna i SAURÍ, David (2007). «Presentació». *Documents d'Anàlisi Geogràfica*, 50, 11-12.
- BELIL, Mireia i CLOS, Isabel (1983). «Notes a l'entorn del pensament de Carl Sauer (1889-1975)». *Documents d'Anàlisi Geogràfica*, 2, 177-188.
- DOCUMENTS D'ANÀLISI GEOGRÀFICA (2007). «Conversa amb Maria Dolors Garcia Ramon, directora de *Documents d'Anàlisi Geogràfica* de 1982 a 1997». *Documents d'Anàlisi Geogràfica*, 50, 13-27.

- DURÀ, Antoni; OLIVERAS, Xavier i VILLANUEVA, Maria (2007). «Vint-i-cinc anys de difusió de la recerca geogràfica: anàlisi bibliomètrica de la revista “Documents d'Anàlisi Geogràfica”». *Documents d'Anàlisi Geogràfica*, 50, 29-50.
- GARCÍA HERRERA, Luz Marina (1984). «A propósito de “The limits to capital” de David Harvey». *Documents d'Anàlisi Geogràfica*, 4, 117-130.
- GARCIA RAMON, Maria Dolors (1985). «El análisis de género y la geografía: reflexiones en torno a un libro reciente». *Documents d'Anàlisi Geogràfica*, 6, 133-143.
- (2012). «Las diferencias que crea el lugar. Una mirada crítica a la hegemonía angloamericana en geografía». *Documents d'Anàlisi Geogràfica*, 58 (2), 307-319.
- GAROFLI, Gioachino (1986). «Áreas de especialización productiva y pequeña empresa en Europa». *Documents d'Anàlisi Geogràfica*, 8-9, 143-172.
- KITCHIN, Rob (2003). «Cuestionando y desestabilizando la hegemonía angloamericana y del inglés en geografía». *Documents d'Anàlisi Geogràfica*, 42, 17-36.
- MELERO, Josep (1985). «Lucien Febvre: un mestratge sense hereus? Reflexions entorn les vinculacions d'història i geografía». *Documents d'Anàlisi Geogràfica*, 6, 145-158.
- PARSONS, James J. (1985). «Las influencias humanas en los bosques de pino y de laurel de las Islas Canarias». *Documents d'Anàlisi Geogràfica*, 7, 149-173.
- RIERA, Pilar (1984). «Notes sobre “Die Zentralen Orte in Süddeutschland” de Walter Christaller». *Documents d'Anàlisi Geogràfica*, 5, 179-190.
- SACK, Robert David (1988). «El lugar y su relación con los recientes debates interdisciplinarios». *Documents d'Anàlisi Geogràfica*, 12, 223-241.
- SOLÉ I SABARÍS, Lluís (1985). «Pierre Birot i la seva significació en la geomorfologia espanyola». *Documents d'Anàlisi Geogràfica*, 6, 165-181.
- THEODORE, Nik; JAZEEL, Tariq; KENT, Andy i MCKITTRICK, Katherine (2019). «Keywords in radical geography: An introduction». A: ANTIPODE EDITORIAL COLLECTIVE. *Keywords in radical geography: Antipode at 50*. Nova Jersey: Wiley & Sons, 1-15.
- TUAN, Yi-Fu (1988). «Sobre geografía moral». *Documents d'Anàlisi Geogràfica*, 12, 209-222.
- TULLA, Antoni; GARCIA RAMON, Maria Dolors i ESTALELLA, Helena (2020a). «La geografía a la Universitat Autònoma de Barcelona: un projecte d'Enric Lluch (I)». *Documents d'Anàlisi Geogràfica*, 65 (2), 207-242.
<<https://doi.org/10.5565/rev/dag.585>>
- (2020b). «La geografía a la Universitat Autònoma de Barcelona: un projecte d'Enric Lluch (II)». *Documents d'Anàlisi Geogràfica*, 66 (1), 3-23.
<<https://doi.org/10.5565/rev/dag.611>>
- WALKER, Richard i STORPER, Michael (1986). «Capital y localización industrial». *Documents d'Anàlisi Geogràfica*, 8-9, 203-244.

